

S

Ü

N

I

249,- Ft

Bűvös-bájos bogycók

A fába zárt idő

A kerek erdő
magánélete

Mesebeli kerek erdő

„A természet
hangján
- minden
zöldfülü
gyereknek”

Vándorútra keltem. Hajamat begyűrtem a varázssipka alá, lábamra hétmérföldes csizmát húztam, zsákomban hamubansült pogácsa lapult, és elindultam megkeresni a mesebeli kerek erdőt. Azt hallottam, varázsos és félelmetes, titkokkal teli – egyszóval: nekem való. Találtam is erdőt: sorjában álltak a fák, átsétált közöttük a Nap. Ez az erdő nem volt kerek. Csizmám bokáig süllyedt a konzerdobozok, rozsdamarta tűzhelyek és üdítőszüvegek bűbájtalan tömegébe.

Elszomorodtam. Ilyen lenne? Elővettem hát a varázspálcámot, és eltüntettem az összes emberjárta kelléket: távozottak, flakonok, tűnjetek el, szemetek! És megmaradt az erdő, az egymásra boruló fák – no meg a mese. És akárhonnan nézem, így bizony egészen kerek. Nem hiányzom belőle még én sem.

Mirtse Zsuzsa

Tartalom

A kerek erdő magánélete	2. oldal
Bogyók	12. oldal
Erdő-kerülő	32. oldal
Földanyó fekete aranya	34. oldal
Csecsemők az őserdőből	36. oldal
Mindenféle mókusok	38. oldal
Faóra	40. oldal
Délföldi krónika (mese)	42. oldal

Címlap: Vörös róka (Suhajda László felvétele)
Poszter: Szajkó (Suhajda László felvétele)
Hátlap: Himalája (Szendrő Szabolcs felvétele)

Fotó: Suhajda László

A kerek erdő rejtekadó otthona
kicsiknek és nagyoknak egyaránt

A kerek erdő magánélete

A mesékben az erdő sűrű és sötét: eltéved, aki bemerészkedik. Félelmetes és óriási, ezért rengetegnek is nevezik. Mára azonban az erdők összezsugorodtak, a mesebeli szörnyek elmenekültek. Csak az ősidők óta működő körforgás maradt meg, hiszen ez az, ami erdővé teszi a facsoportot. Pillantsunk be tehát az erdő magánéletébe, és lássuk, vajon igazak-e a lakóiról szállongó pletykák!

Figyelmesen körülnézve az erdőben, észreveheted, hogy a legtöbb fa egykorú: egyforma vastag a törzsük, és nagyjából ugyanolyan magasak, mint a szomszédaik. Ezek a fák erejük teljében vannak, virágoznak, és terméseket érlelnek.

Egy fán több ezer mag is beérik minden évben, de rögvest nekilátnak a terített asztalnak a korgó gyomrú madarak és mókusok. Annyi magot falnak fel, amennyit csak tudnak; néhányat télire is eltesznek, de mindet nem tudják megenni. Rengeteg hullik le a földre, ahol egerek és rovarok leselkednek rájuk.

Mégis minden évben el tud rejtőzni a lombok és gyökerek között néhány tucat mag. Már csak a zord telet kell átvészelnükhöz, hogy a kikeleti hóvirággal együtt kicsírázva kibújhassanak a földből. Ám hiába pillantják meg a tavaszi napkorongot: sorsuk még mindig nem biztosított. Nem ordasok fenik rájuk sárga agyaraikat, hanem lepkék hernyói esnek a zsenge leveleknek, vagy szarvasok rágcsálják a még friss hajtásokat. A legszerencsésebbeknek, akik életben maradnak és elérik a bokrok magasságát, ismét türelmesnek kell lenniük, és

várni, várni, várni – egészen addig, amíg egy szélvihar ki nem csavar egyet az árnyékot vető szülők közül. Egyet, de nem akármelyiket: azt, amelyiket a legjobban kikezdték a szubogarak, taplók telepedtek a kérge-re, és már erősen korhad. A vihar-felhők távozása után az erdő testén esett sebhelyen betörnek a napsuga-rak, és életre keltik csipkerózsika-álmukból a cseperedő fácskákat. Ezek néhány év alatt megnyúlva, egymással versenyezve töltik be a kidőlt fa helyét, helyreállítva az erdő megszokott képét. A sok ezer magból csak egy fa fejlődhet ki teljesen, hiszen csak ennyi hely van az erdőben, de az az egy fiatalon és élet-erősen onthatja majd az érett ma-

Mókus az odúban?

A mókusról azt tartják, hogy odúban lakik, pedig valójában fészket épít, mint a madarak. Gömbölyded fészket azonban nem az ág végén, hanem a tövén, a fatörzs mellett helyezi el, s télen olykor napokig nem mozdul ki belőle

gokat a mókusok örömeire, egészen addig, míg szomszédait lassan lecserélve a környék legidősebb fájává válik, és egy végzetes vihar az ő törzsét is derékba töri, utat nyitva saját gyermekeinek a fény felé. A körforgás pedig halad tovább...

Könnyű annak, akire nem vadászik senki – de még annak is, aki nem vadászik senkire! A róka ragadozó ugyan, de nem a leggyobbak közül való. Nagy szüksége van a fufangra: egyrészt be kell cserkésznie a zsákmányt másrészt el kell kerülnie, hogy ő maga váljon zsákmánnyá.

Ravaszkőka?

Hétalvó pele?

A hír igaz: a pele valóban hétélvő! Ősztől tavaszig szakadatlan durmol odújában, így az évből hét hónapot átalszik. Még a mindennapos nappali álma is olyan mély, hogy alig lehet felébreszteni.

Az erdő aljára évről-évre lehulló levelek újabb, talán még összetettebb körforgás kezdetét jelentik. Az avarszőnyeg nemcsak a talajban futó gyökereket védik meg a téli hidegtől, hanem táplálékot nyújt számtalan, szemmel alig látható élőlénynek. Parányi növények, állatok és gombák táplálkoznak a levelekben rejlő anyagokból. Az ő munkájuknak köszönhető, hogy a lombréteg egy év alatt eltűnik az erdő talajáról, és tápanyagai visszaalakulnak a fák által feldolgozható formába. Ezek az apró szervezetek: különféle pókok és rovarok, férgek, csigák a földön heverő

levelek labirintusában portyázó ízeltlábúaknak esnek áldozatul. Ám a hatlábú, páncélos ragadozók sem lehetnek biztonságban az éjszaka vadászó cic-

Fotó: Górándrás, Barta István, Krivánszky Árpád, Suhajda László

Dörmögő Dömötör, a mesék jószágos mackója a valóságban szeszélyes jószág. Bár leginkább gyümölcsöt, gombát s apró állatokat eszik, lakhelye környékén nem szívesen látja a vendéget – még a másik medvét sem!

Jámbor mackó?

Valóban „szarvas”?

Szarvasnak hívják ugyan, de valójában nem szarvat visel, hanem agancsot. A szarv a koponya nyúlványa, az agancs viszont önálló csontképződmény, amit a szarvasbögés végeztével a bika elhullat. Jövő őszre aztán újra „felszarvazza” magát!

kányoktól, sündisznóktól és a nappal táplálék után néző madaraktól, ezek pedig a tápláléklánc csúcsán álló erdei ragadozók (nyest, nyuszt, róka, baglyok stb.) zsákmányává válnak.

A végzetet még a csúcsragadozók sem kerülhetik el: megöregedve, elgyengülve elhullanak végül ők is. A levelekben felhalmozott tápanyag tehát lépésről lépésre jut egyre magasabbra, míg a csúcsragadozó halálával, a lebontó szervezetek közvetítésével visszajut a talajba, hogy a gyökereken keresztül felszívódva a fák koronájában újra levéllé alakuljon, amely egész nyáron át gyűjti a Nap éltető sugarait, és energiával tölti fel a fát. És a körforgás indul újra...

Szelíd őzike?

Ne higgy a látszatnak! A szelíd szemű őzike nem olyan ártatlan, mint amilyennek látszik – a bak semmiképpen. Saját területén nem tűr meg idegent. Agancsa, mint két hegyes szurony, s gyakran hátulról, orvul támad!

Vérengző vadkan?

Ha nem háborgatják, a vad-disznó békés természetű állat. Ha viszont fenyegetve érzi magát, veszedelmes ellenfél. A kérdés csak az, hogy mit tekint fenyegetésnek...

Első megközelítésben az önmagába visszatérő kör rendszere butaságnak látszik: hiszen mi értelme az olyan folyamatnak, ahol a kezdet és a vég pontosan ugyanaz? Ám jobban megvizsgálva a kérdést kiderül, hogy a folyamat rengeteg növénynek és állatnak biztosít életteret. Mindegyik csak egy meghatározott szerepet tölthet be, viszont arra a szerepre ő a legalkalmasabb. A természetes harmóniában élő erdőben egyetlen faj sem szaporodik el és egy sem hal ki: mindegyik pontos szereposztás szerint éli életét, és élteti az örök rendszert. Így kerek az erdő – így kerek a világ...

Fotó: Forrány Csaba, Kovács Zsolt, Müller György

A farkas akár nyolc kiló húst is felfal egyszerre, ami saját súlyának egyötödét teszi ki. Az is igaz viszont, hogy utána talán napokig nem jut újra ételhez!

Falánk farkas?

Kökény

Bogyók

Volt nekem egy kémia tanár, akinek Bogyó volt a neve. Nagyon szerettem, hát gondoltam, róla fogok írni.

De aztán jött Sün Anti meg Kútatu, sőt még Barangoló is ide-trappolt, és azt mondták, hogy IGAZI bogyókról írnak. Szerintem „Bogyó” is igazi volt, tanárnak meg pláne!

Rendben – gondoltam –, akkor mélyedjünk el a bogyológia gömbölyű tudományában, és nézzük meg az értelmesező szótárt! Íme:

Bogyó. 1. Vékony héjú, (több magvú) kicsi, gömbölyű vagy gömbölyded húsos termés. 2. (tréf.) A kecske „bogyója”.

Bogyótermés. Felső állású magházból fejlődő, hártyás vagy bőrszerű héjú, bő nedvű vagy szivacsos állományú termés.

Ha így folytatom, akkor, kedves Olvasóm, ennél a mondatnál abba hagyod a Süni olvasását és valami más, értelmes dolog után nézel. Nem is hibáztatnálak érte! Inkább játszunk: sorolj fel kapásból tíz olyan erdei bogyót, amit meg lehet enni! Megvagy? Ha fejre állsz, vagy megfordítod a lapot, elolvashatod, hogy nekem mi jutott eszembe.

szedő, 'áfonya, 'bodza,
szeder, 'szamóca, 'kőszmété, 'málna,
som, 'kőkény, 'berkenye, 'galagonya,

Ezekből annyit ehetsz, amennyi beléd fér. Ha például a nálunk még kevésbé ismert, de nagyon finom törpeberkenyéből (más néven aróniából) egy maréknyit megeszel, olyan fekete lesz a nyelved, hogy még a doki bácsi is megijed tőled.

Galagonya

Bogyók és álbogyók

Csakhogy ezek a „bogyók” nem mind igazi bogyók ám! A kökény például a szilva közeli rokona: sötétkék – éretten szinte fekete – termésének belsejében csonthéjas mag rejtőzik, akárcsak a somében vagy a galagonyáéban. A tüskés indáival vendéget marasztaló szeder vagy a málna gyümölcsét termés-csoportnak nevezik – ha ránézel, nem is kell sokáig találgatnod, hogy miért, hiszen rögvest látod, hogy sok parányi termésből áll. A köszméte (egres) vagy az áfonya viszont már igazi bogyó: lédús húsa, akárcsak a szőlő, több kis magot rejt. Igen sokoldalú növény a bodza: ernyős virágzatából teát vagy szörpöt, fekete bogyóiból viszont remek lekvárt készítenek.

„Kerüld-el” bogyók

A természetben vannak mérgező bogyók is. Itt van például a tiszafa, amelynek télen feltűnően piros – sőt, édes! – tobozbogyója van. A növénynek minden része mérgező (kivételt éppen a piros magköpeny jelent, de már a benne lévő mag megint csak mérgező, úgyhogy jobb, ha nem kísérletezel vele). Még az állatokra is veszélyes, ezért régebben bekötötték a lovak száját, ha tiszafás vidéken lovagoltak át, nehogy kedvük támadjon friss tiszafa-hajtásokat legelészni.

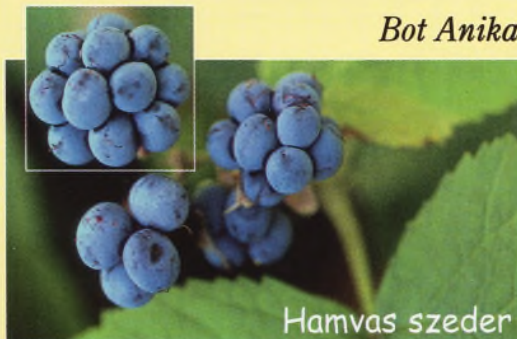

Ebszőlő

A kutyabogyóról hallottál-e? Nem olyan, mint a kecskebogyó, amelyet a kecske poty-poty-potyogtat! A kutyabogyót más néven fekete csucsornak hívják. Kerüld a fekete bogyóit, ha vizenyős helyeken vagy árterületeken kirándulsz. Akad ezen kívül még sok mérgező bogyó, de ha nem veszed a szádba őket, nem lesz semmi bajod. Nem kell ezektől a növényektől félni, csupán egészséges gyanakvással közeliítsd meg a számodra ismeretlen bogyókat!

Szeretettel üdvözlő:

Bot Anika

Hamvas szeder

Az ezerarcú csipkebogyó

A Tihanyi-félszigeten rengeteg csipkebokor, azaz vadrózsa nő, és eső után sok a gomba. Egy augusztusi napon gombászni indultam a titkos helyemre, s megpillantottam az én titkos tisztásomon egy embert, kezében kosárral. Megnyugodva láttam azonban, hogy nem a gombáimra fáj a foga, hanem a csipkebokrokról szedi a bogyókat.

– Mit fog csinálni ezzel a rengeteg csipkebogyóval? – kérdeztem.

– A gyerekeimnek lekvárt és szörpöt, a feleségem mártást és levest főz belőle, magamnak pedig likórt és bort szoktam készíteni. Tudja-e – lendült bele a magyarázatba –, hogy a csipkebogyóban C-vitaminon

kívül van vas, magnézium, cseranyag, pektin, mész, A-, B-, K- és P-vitamin, és rengeteg illóolaj?

Biztos voltam benne, hogy egy gyógyszerkutatóval hozott össze a véletlen.

– Dehogyan vagyok gyógyszerész! Tanár vagyok. Úgy gondolom, hogy a termé-

Hecsedli, bicske, csitkenye, ebcsipke... a felsorolás szerint nemcsak haszna sok, de nevekben sem szűkölködik a csipkebogyó. Az agyon-cukrozott, mesterséges szörpök helyett igyál inkább Csipkerózsika varázsitalából!

szetes formában eszegetett vitaminok hatékonyabban épülnek be a testünkbe, mint a tabletták. És ha ezt ingyen adja a természet, minek költeném patikára a pénzt?

Ennyi elég volt ahhoz, hogy megkedveljem ezt az embert. Feledtem a gombát (amelynek megvizsgálása amúgy is nehézkes dolog), és magam is nekiláttam csipkebogyót gyűjteni. Megtudtam, hogy mit kell tennem a leszedett termésekkel.

– Vágja ketté a bogyókat, és kiskanál nyelével szedje ki belőlük a magokat meg a fehér, szűrős szőröket. Ezután vagy megszáritja, vagy beteszi a mélyhűtőbe. A feleségem találmánya a csipkebogyós tejturmix: 3

kanál fagyasztott bogyóra 3 kanál mézet és 1 liter tejet önt, habosra turmixolja, a gyerekeink pedig egy szempillantás alatt eltűntetik.

Nos, ilyen kincsekre lelhet az ember kirándulás közben. Az egyik a bokrokon nő, a másik szembejön a domboldalon, kosárral kezében...

Bot Anika

Cirmos az erdőben

Az **európai vadmacskát** csak első pillantásra könnyű összetéveszteni a házicirmossal: jobban megnézve megkülönbözteti tőle nagyobb termete, rózsaszín ortűkre és vasos, tompa végű farka, melyen a sötét csíkok teljesen körbeérnek. Csakhogy a falusi házaktól eltekergő, elvadult házimacskák könnyen kereszteződnek a vadmacskával, veszélyeztetve az igazi, tisztavérű vadmacska-állomány fennmaradását. Tömöttebb bundájának köszönhetően a vadmacska jobban viseli a tél hidegét, mint afrikai származású háziastított rokona, ám az igazán hideg északi területeket már nem hódíthatta meg: ott a bojtos fülű, szőrös mancsait hótalpakként használó hiúz az úr.

A „patikasikló”

Az erdőben nemcsak rókák, mókusok és őzek élnek, hanem számtalan kisebb állat is. Az **erdei siklóval** leggyakrabban bozótossal, szederbokrokkal szegélyezett, napsütötte tisztások közelében találkozhatasz, kiváltképp, ha még egy kis víztócsa is van a közelben. Ügyesen mászik fára, így rágcsálókon kívül gyakran madárfiókákat is zsákmányol. Csaknem teljesen egyszínű, zöldesbarna testét csak apró, fehér „macskakörmök” tarkítják. Nincs okod megijedni tőle: nem mérgekígyó, bár ha megfogják, harapással védekezik. Az erdei sikló Aesculapiusnak, a gyógyítás görög istenének állata: ő az a kígyó, akinek képét viszontláthatod minden gyógyszerár homlokzatán.

Támadnak a vadjuhok!

Az őzek, szarvasok és vaddisznók mellett az erdő gyakori patás lakója a **muflon** is. A házijuhnak ezt a vadonélő rokonát Korzika szigetéről telepítették be az európai kontinens erdeibe, mégpedig vadászati célból, a kosok csigába csavarodó szarva ugyanis kívánatos vadásztrófea. Csakhogy a muflon igazi „birka”: tövig leleget bármit, amihez hozzáférhet, nem kímélve a védett növényeket sem. A nagyragadozók eltűnése a vadjuhok elszaporodásának kedvezett, napjainkban azonban a farkas és a hiúz lassanként visszafoglalja régi vadászterületeit, s készen állnak arra, hogy kordában tartsák a kártékony nyájukat.

Doktor vagy ácsmester?

A **harkályokat** a fák doktorainak tartják, és nem is ok nélkül. Fáradhatatlanul kutatnak a kéreg alatt rejtőző férgek, lárvák után, s ezzel hasznára válnak a tölgyeknek, bükköknek és társaiknak. Ám nemcsak nekik tesznek jó szolgálatot, hanem számtalan állatnak is. Odúban lakni ugyanis remek dolog, odút készíteni viszont kemény munka. A harkálynak különleges „felszerelése” van ehhez: erős, véső alakú csőre, és a fejében lévő rezgéstompító párnák, amelyek megóvják az agyrázkódástól. Minden évben új odút készít magának, a régit pedig átengedi másoknak – mégpedig ingyen!

Az erdő házőrője

A varjúfélék a legintelligensebb madarak közé tartoznak. Családjukra általában jellemző a komor elegancia: fekete öltönyüket legfőljebb sötétkék vagy fehér dalmány teszi változatosabbá. Kivételt jelent a színes tollú **szajkó**, melynek azürrék szárnytollait az erdőjártó emberek gyakran viselik a kalapjuk mellé tűzve. Az éles szemű szajkó vagy más néven mátyásmadar az erdő házőrője: a fák lombjából kémleli az ösvényt, s ha embert vagy ragadozót lát közeledni, figyelmeztet a veszélyre. Kisebb és nagyobb erdőlakók egyaránt nyakukba szedik a lábukat, ha felhangzik a hangos, recsegő kiáltás: Mááá-tyááás!

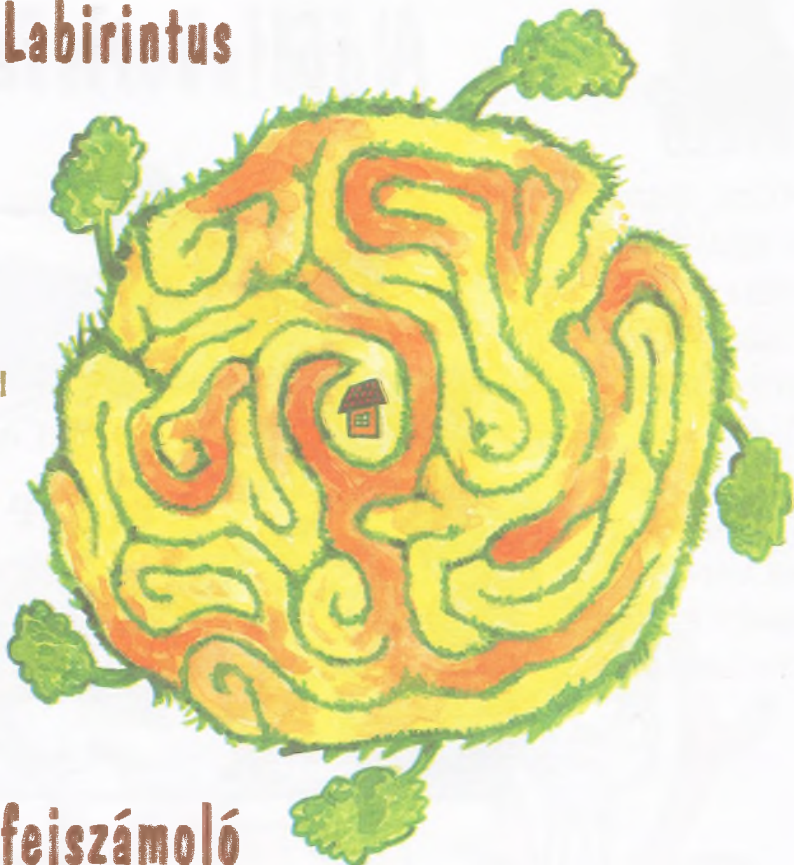
Újrahasznosítás az erdőben

Az erdő háztartása szempontjából az aprócska élőlények szerepe legalább olyan fontos, mint a nagyoké. Őzek, szarvasok lakta vidéken gyakran összeakadhat az ösvényen egy zömök, gömbölyded bogárkával. Ha óvatosan a markodba veszed, erős elülső lábaival igyekszik utat tűrni magának az ujjaid között. A gyönyörű, kékesen-zöldesen csillogó páncélt viselő **tavaszi ganajtúró** az egyiptomi szent szkarabeusz rokona. Petéit a patások trágyájába rakja. Ő azonban még a természetesebb „újrahasznosítók” közé tartozik: a lebontó szervezetek legtróbbja olyan pici, hogy szabad szemmel nem is látszik.

Labirintus

KERESD MEG AZ
ERDŐ KÖZEPÉN
TALÁLHATÓ PICI
HÁZHOZ VEZETŐ
LEGRÖVIDEBB UTAT!

Ravaszi, a fejszámoló

A SZÁMOK KÖZÖTTI
ÜRES MEZŐKBE
HELYEZD EL A
NÉGY ALAPMŰVE-
LETI JEL – ÖSSZE-
ADÁS, KIVONÁS,
SZORZÁS, OSZTÁS
– MINDEGYIKÉT
ÚGY, HOGY AZ
EGYENLET VÉG-
ÖSSZEGE
5 LEGYEN!

A jöllakott farkas

KÖSD ÖSSZE
A SZÁMOK
MELLETT
TALÁLHATÓ
PONTOKAT
1-65-IG,
S ÍGY MEG-
TUDHATOD,
MI VAN A
NAGY FARKAS
GYOMRÁBAN!

Disznóság

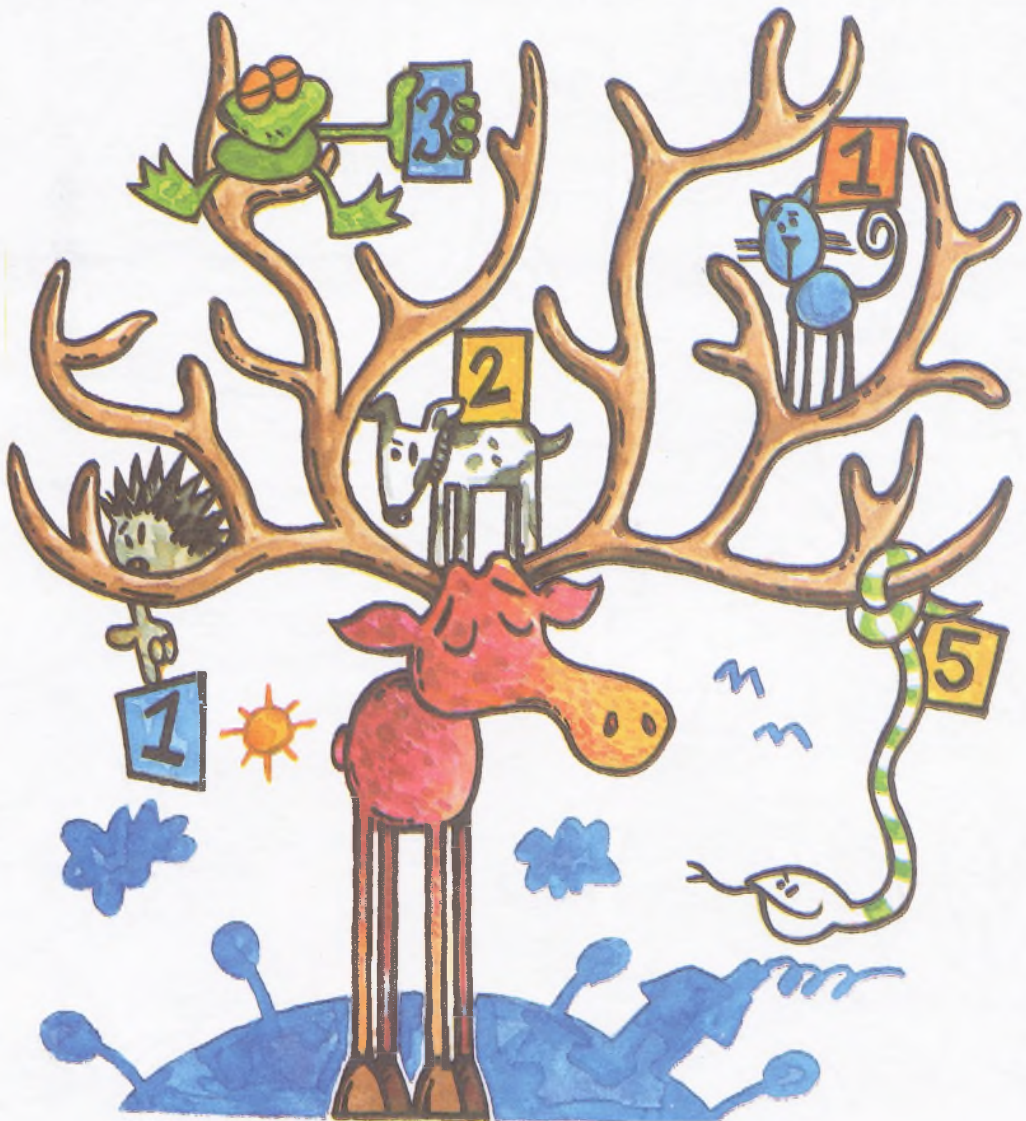
KERESS A SOK SZÍNES
LABDA KÖZÖTT HÁROM
OLYAT, AMELYIKNEK VAN
PÁRJA!
(AZONOS MINTÁJÚAK ÉS
AZONOS NAGYSÁGÚAK
LEGYENEK!)

Állati barátok

AZ ÖREG SZARVASBIKA AGANCSÁN ÖT JÓBARÁT
KAPASZKODIK. AZ ÁLTALUK TARTOTT TÁBLÁKBÓL
KIDERÜL, HOGY A NEVÜKNEK HÁNYADIK BETŰJÉT KELL
FELHASZNÁLNOD AHHOZ, HOGY MEGKAPD A HATODIK
CIMBORA NEVÉT. KI HIÁNYZIK A RAJZRÓL?

Nincsen erdő szemét nélkül?

Dehogynincs! Csak ezt az ember (ki tudja, miért?) nem sokáig viseli. Ha kirándulni megy a zöldbe, magával viszi tarisznájában a dúsan becsomagolt uzsonnát, majd éhét elvervén hanyagul maga mögé hajtja a hulladékot. Pedig a csomagolóanyagot vissza kell vinni oda, ahonnan jön, akár üresen is!

A kirándulók által hátrahagyott konzervdobozok feltűnőek ugyan, de hol van ez még ahhoz a szemétmennyiséghez képest, amit a település szélére leborítanak!

A traktorgumi, olajoskanna, hiába hurcolják be az erdő eldugott részeire, nem oda való. Amikor az otthon felgyülemlett szemetet kivisszük az erdőbe, csak arrébb toljuk a problémát: a szemét innentől kezdve az erdőt ékteleníti. A forrásba, patakba hulló fadarab, avar nem szemét, hanem a tápanyagok körforgásának fontos része. Amit

viszont mi állítunk elő, azzal a természet nem tud megbirkózni.

Elődeinknek még lényegesen

könnyebb volt a dolguk: a szemét a szemétdombra került, a kiskakas vígan kapirgált rajta, és nem terhelték vele a környezetüket. Házuk táján ugyanis főként csak könnyen lebomló hulladék képződött, amit szívesen fogadott vissza az anyaföld. A szerves hulladéknak a földbe való visszajuttatását nevezzük komposztálásnak. A növényi eredetű hulladék fekete, illatos földdé alakulhat vissza, de csak ha nem keveredik bele műanyag, vegyszer, fémdarab

Avagy üvegcserep. Ami nem komposztálható, részben azt is újra lehet hasznosítani, de ezzel nem érdemes házilag próbálkozni. A madáretetőként faágra aggatott műanyagflakon épp-úgy elcsúfítja az erdőt vagy a kertet, mint a földre hajigált palack. A legjobb tehát az, ha nem termelsz szemetet!

Eldobható csomagolás helyett válaszd a kulacsot, papírszalvéta helyett a kenyérruhát. Jusson eszedbe: a papír fából készül, így pazarlásával az erdő nemcsak szemetessé, hanem egyenesen szemétté válik!

– Szerintetek jól mutatna itt egy szemétdomb?

A természet hangján minden **zöldjülő** gyerekeknek

A SPEKTRUM TELEVÍZIÓ MŰSORÁBÓL

24

Brit-szigetek vadvilága – A vadmacska

A laikus természetrajongó azt hihetné, hogy a viszonylag nem túl nagy területű és látszólag egyhangú tájakkal rendelkező Brit-szigetek semmiféle meglepetést nem tartogatnak. Pedig ez nem így van! A számunkra megszokott, jól ismert állatok élete is lehet színes, érdekesítő. De ismerjük-e valóban őket? E sorozatban most részletesen bebarangoljuk Nagy-Britanniát, és egy kicsit más szemmel nézzük meg, mint ahogyan azt a „hagyományos” turistautak szervezői ajánlják.

Adás: május 21-én hétfőn 15:15
 Ismétlés: május 24-én csütörtökön 12:15
 és május 25-én pénteken 13:10

NATIONAL
 GEOGRAPHIC
 CHANNEL

FILMAJÁNLÓ

A medvés ember

Ben Kilham három árva medvebocot vesz magához, hogy erős és vad kifejlett medvékké nevelje őket természetes élőhelyükön. Beköltözik velük az erdőbe, úgy próbál életük részévé válni. A National Geographic Channel kamerái nyomkövetik a drámai történetet, miként vált az ember a medve legjobb barátjává, s miként élte át egy medvecsalád mindennapi küzdelmeit, harcát az életben maradásért! Ismerje meg a feketemedvék titokzatos életét!

Június 24., 22.00, ismétlés másnap 11.00, 17.00

és a

NATIONAL
 GEOGRAPHIC
 CHANNEL

Közös nyereményjáték!

1. Melyik földrészen él a feketemedve?
2. Hogy hívják másképpen?
3. Hol és mivel tölti a telet?

A helyes válaszok beküldői között a National Geographic Channel műsoros videokazettáit sorsoljuk ki.

Válaszodat a 29. oldalon található nyereményjáték-szelvényen küldd be!

Ültess fát!

Előző számunkban magok csíráztatásához adtunk tanácsokat – most „nagyobb fába vágjuk a fejszénket”: a fába. Na persze nem szó szerint, hiszen nem favágásról, hanem faültetésről lesz szó: hogyan, mikor – és miért ne?

A faültetés nagyszerű családi program! Első lépése a fa helyének kiválasztása. Figyeljétek meg mikor éri a Nap, honnan és hogyan fújja a szél, milyen a talaj! Ezekhez az adottságokhoz kell kiválasztani a megfelelő fafajt. Ebben kérjétek szakember (kertészeti eladó) segítségét.

A faültetőgödört legalább két héttel az ültetés előtt ássátok ki! A gödör mérete földlabdás fa esetén 80x80x80 cm, szabadgyökerűnél pedig 1x1x1 m. Földlabdás növényt az év fagymentes részében bármikor ültethettek, szabadgyökerűt csak ősszel. Az ültetőgödör előkészítése nagyon fontos a fa gyökerezése szempontjából. Az alján lazítsátok meg a földet, s keverjétek hozzá komposztot, vagy az üzletekben kapható komposztált marhatrágyát.

A következő lépés az iszapolás. Öntsetek a gödör aljára a talaj nedvességétől függően 5–10 l vizet. Mielőtt a fát a gödörbe helyeznétek, óvatosan távolítsátok el a földlabda csomagolását! Ezt lehetőleg a gödör fölött végezzétek úgy, hogy minél kevesebb föld peregjen ki a labdából. A behelyezett fát igazítsátok egyenesbe, és tartsátok mindaddig, míg a teljes gödört betemetitek. A betemetett gödör szélén alakítsátok ki földperemet, hogy az öntözővíz elfolyását megakadályozzátok. Ezután a perem széléig töltsétek fel vízzel a fa tövét. A szabadgyökerű fákat az ültetés után mindenképpen metsszétek meg, a földlabdásoknál csak a túl alacsonyon lévő ágakat vágjátok le. Még néhány év, és a saját fátok árnyékában hűsölhettek!

Erdei séta

SÜN SANYI ÉS A TÖBBIEK KIRÁNDULNI MENNEK. MIT VIGYENEK MAGUKKAL? AZ ALÁBBI TÁRGYAK KÖZÜL SZÍNEZD KI AZOKAT, AMELYEKRŐL ÚGY GONDOLOD, HOGY AZ ERDŐBE VALÓK!

Kapirgáljunk együtt!

RAKJUNK RENDET A SZEMÉTDOMBON!

A HULLADÉKOK KÖZÜL

- MELYIKET LEHET ÚJRAHASZNOSÍTANI?
- MELYIK KERÜLHET A KOMPOSTBA?
- MELYIK SZERVES HULLADÉK?
- MELYIK PAPIRHULLADÉK?
- MELYIK FÉMHULLADÉK?
- MELYIK VESZÉLYES HULLADÉK?

MEGNYERHETED!

vörös róka

grizzly

mókusmajom

vörös vari

őserdei állatok

Ha a következő kérdésekre helyesen válaszolsz, az itt látható gyönyörűséges állatokat nyerheted meg, a Wild Republic (Vad Köztársaság) jóvoltából.

Ha most nem volt szerencséd, megvásárolhatod őket a Budapesti Állatkerben.

1. Ki a szerzője a Vuk című róka-regénynek?
2. Hogyan tartják melegen kicsinyeiket a majomanyák?
3. Melyik földrészen él a ködfoltos párdúc?
4. Melyik növény a pandák fő tápláléka?
5. Melyik medve alfaja a szürkemedve vagy grizzly?

vörös panda

távcső

Az újonnan megnyílt üzlet az Állatker főkapujánál az utcáról is megközelíthető!

NYEREMÉNYJÁTÉK-SZELVÉNY

(Ne felejtsetd el a hátoldalon az adataidat kitölteni!)

NYERJ ÁLLATOT MAGADNAK!
A „VAD KÖZTÁRSASÁG” KÉRDÉSEI

← *Itt látható!*

1. ....
2. ....
3. ....
4. ....
5. ....

Műsoros videókazettát nyerhetsz!
A játék kérdései (24. oldal)

1. ....
2. ....
3. ....

A Dénes Natur Műhely ajándékkönyvét nyerheted!
(A Kvíziló kérdése a 19. oldalon)

A hatodik cimbora neve:

Beküldési határidő: 2001. június 29.
Címünk: Süni magazin 1242 Budapest, Pf.: 455
Csak az eredeti szelvények vesznek részt a sorsoláson!

Nyeredményhirdetés

NYERJ ÁLLATOT MAGADNAK!

Nevem: .....

Címem: .....

Iskolám neve és címe: .....

Kedvenc állatom: .....

ELŐZŐ SZÁMUNK HELYES MEGFEJTÉSEI:

A Wild Republic kérdései:

1. A kenguru erszényében egyszerre csak egy kölyök van.
2. A házinyúl őse az üregi nyúl.
3. A Földön először az óceánokban alakult ki élet.
4. A béka azért kétéltű, mert élete két részre bontható: lárvakorában kopoltyúval, felnőttként tüdővel lélegzik.
5. A kiskacsa a tojás sárgájából, a csírákorongban rejlő magból fejlődik ki.

A National Geographic Channel kérdései:

1. A puma nem nagymacska, hanem a legnagyobb kismacska
2. Hazája Amerika
3. Kölykei foltosak

A Kvíziló feladványa:

A struccbébi neve: SÁRI

A Wild Republic játékkalatait nyerték:

Abonyi Tamás (Békéscsaba), Fraknoi Viktória (Budapest), Gerecs Ildikó (Szombathely), Juhász Zsuzsanna (Ráckeve), Megyeri Magdolna (Jászfelsőszentgyörgy), Nagy Krisztián (Pécs), Tulézi Fruzsina (Budapest), Sziklay Ábel (Budapest), Szollát Nándor (Budapest), Zámbo Gabriella (Paks)

Műsoros videókazettát nyertek:

Biró Regina (Pomáz), Csepregi Zsófia (Taksony), Tóth Dávid (Oroszlány)

A Dénes Natur Műhely kiadó ajándékkönyvét nyerte:

Szabó Dániel (Gyomaendrőd)

Legyen szerencsétek legközelebb is!

**Műsoros videókazettát
nyerhetsz!**

Nevem: .....

Címem: .....

Iskolám neve és címe: .....

Melyik cikk tetszett legjobban a lapban?
.....

Ajándékkönyvet nyerhetsz!

Nevem: .....

Címem: .....

Iskolám neve és címe: .....

Hol vásároltam meg a SÜNI-t?

tanító néninél újságárusnál előfizettem

Beküldési határidő: 2001. június 29.

Címünk: Süni magazin 1242 Budapest, Pf.: 455

Csak az eredeti szelvények vesznek részt a sorsoláson!

SÜNI POSTA

Kedves Csillagszeműek!

Amikor olvasom a leveleiteket, mindig jókedvű leszek. Felnyitom a borítékot – és felnyílik egy mesebeli kincsesláda teteje. Mert több kincset rejtegettek magatokban, mint a csodák barlangjának titkos ládikája. Örülök, hogy megosztottátok velem!

Üdvözlettel: a Süni

Órhegyi Anita 11 éves tanuló leveléből:

Kedves Süni! Nagyon tetszik az újságotok. Sok érdekes és okos dolgot tudhatok meg belőle. Fogadjátok szeretettel tőlem ezt a rajzot!

Jó lenne, ha az emberek is olyan békében élnének egymással, mint ezen a rajzon az állatok!

Kedves Anita!

Nagyon tetszik a rajzod, látom, hogy milyen sok munkával, szeretetteljes igyekezettel készítetted. Gondolj ránk ezentúl is! Üdvözl: a Süni

„Állati dolgok” a Budapest Televízióban minden második vasárnap 19.00-tól, ismétlés pénteken 19.15-től.

A műsorban elhangzó kérdés: Melyik fa a leggyakoribb a hazai erdőkben?

A helyes válaszadók Süni - előfizetést nyerhetnek!

A válaszokat a következő címre küldjétek: Budapest Televízió, Bp. Orczy út 44-46/b

Kisállatkert az Állatkertben

A WILD REPUBLIC a világ állatkertjeiben látható különleges, egzotikus állatfajokat, az esőerdők, szavannák, sivatagok és hómezők veszélyeztetett lakóit szeretné közelebb vinni a gyerekekhez. Olyan csodás kis birodalom ez, ahol a gyerekek közelről tapasztalhatják meg, milyen a kacsacsőrű emlős, a hópárduc vagy esetleg a vörös panda. A WILD REPUBLIC világszerte több természet- és állatvédelemmel foglalkozó alapítványt és szervezetet támogat úgy, hogy bevételének jelentős százalékát természetvédelmi célokra fordítja. Támogatja például az Európai Állatkertek Szövetségének a veszélyeztetett fajok megmentésére tett erőfeszítéseit. Európában másodikként a Budapesti Állatkertben nyitotta meg kapuit a WILD REPUBLIC különleges játékboltja, s immár egy éve várja kis és nagy látogatóit, vásárlóit. A plüssből és műanyagból készült játékalatok érdekessége, hogy mindegyikük egy-egy létező faj élethű utánzata.

Termékeink megvásárlásával Te is aktívan hozzájárulsz a veszélyeztetett fajok védelméhez!

Erdő-kerülő

Barangolás erdészszemmel a Börzsönyben

Ha nem a szobában ülve akarod elolvasni a Sünit, hanem a hátizsákodba teszed, és kirándulva fedezed fel az erdőt, úticélul válaszd a Börzsönyt! A Dunakanyartól északra fekvő hegység furcsa nevét az ősszel rőt-vörösre, aransárgára és rozsdabarnára színeződő lombról kapta; régen ugyanis így hívták ezt az összetett, más szóval le nem írható színt

A hűvös, nedves éghajlatú

Börzsöny talán a legalkalmasabb terep egy erdei kirándulásra. Az őshonos fenyvesek kivételével szinte valamennyi hazai erdőtípusunk megtalálható itt. Az emelkedők aljában gyertyánnal kevert tölgyesekben sétálhatsz. Ez a leggyakoribb erdőtípus Magyarországon; jellemző fái a csertölgy (amelynek elszáradt levele egészen tavaszig a fán marad) és a kocsánytalan tölgy. Lombkoronájuk nem zárja el teljesen a napot, ezért sok cserje és még

több lágyszárú növény is éldegél a 22-28 méter magas fák között.

A talajon rengeteg kilyuggatott, megrágott vagy már kicsírázott makk hever, és rücskös felszínű, barna gubacsokat is találhatsz.

Felfelé haladva a domboldalakon a tölgyek közé egyre több bükk vegyül, míg végül egyeduralkodóvá válik az ezüstös kérgű bükk. Oszlopcsarnokra emlékeztetnek a szabá-

Járj körbe egy öreg fatörzset, és keresd meg rajta azt az oldalt, ahol a legtöbb moha növekszik. Itt a mohapárnák gyakran térdmagasságig is felnyúlnak. Ha megvan, akkor a mohákkal együtt az északi irányt is megtaláltad. A törzs északi fele mindig árnyékban van, így hidegebb és nedvesebb; ezért telepsznek ide a mohák szívesebben, mint a száraz déli részre.

lyos, egyenes törzsek, ahogy a fény felé emelik a fák koronáját. A terebélyes koronájú bükkök félárnyékba burkolják az erdő

alját, ezért itt sem cserjék, sem más virágok nem fejlődnek a talajon. Csak néhány juhar és kóris képes megbontani a bükkös méltóságteljes egyhangúságát. A hatalmas kiterjedésű erdőségeken csak elvétve látsz nagyobb tisztásokat. Itt az erdő uralkodik, amely remek élőhelyet nyújt nagyvadainknak. Aki nem úzi el hangoskodással az erdő rejtőzködő lakóit, itt bizonyosan találkozhat velük!

Meglelheted az erdőben a környék híres-hírhedt betyárának, Sisa Pistának a búvóhelyeit is. (A Sisa ragadványnév Palóccországban rossz gyereket jelentett.) Az ország egyik legismertebb csirkefogója a pandúrok elől gyakran menekült az erdőbe, amit nála jobban senki nem ismert. Barlangokban, sziklaperemek alatt, tisztásokon verte fel átmeneti tanyáját. Innen ütött rajta az erdőbe tévedőkön; volt, akit kirabolt, másokat megvendégt. Végül bilincsbe verve vitték az ispán elébe. Mindez igen rég volt, ám ha zörren az avar, reccsen az ág, még most is elképzeld, hogy nem rigó motoszkál ott, hanem a híres betyár leselkedik a fák között...

A Börzsöny nemcsak csodálatos erdőségei miatt vonzza a túrázókat: ormain várak szürke romjai meredeznek (legszebb közülük a történelemkönyvből ismert Drégely vára), forrásai pedig a völgyekben csörgedező számtalan apró patakot táplálják.

Földanyó fekete aranya

Kővé vált a kerek erdő

Az őszi erdő avarjában térdig gázolva eszünkbe juthat, hogy az élet milyen mulandó, hiszen a lehullott ágak és levelek rövid idő alatt elkorhadnak a nedves talajon...

Kedvező feltételek között a növények törékeny részei is fennmaradhatnak sok millió éven át. A mocsárban, tóban, tengerparton eltemetett vagy vulkáni hamuval hirtelen elborított növények éppúgy megőrződhetnek, mint a dinoszauruszok csontjai, a cápák kemény fogai vagy a kagylók, csigák, korallok és egyéb szilárd vázú állatok maradványai.

A növényekből is válhat ősmaradvány, szép magyar szóval: kövület, méghozzá nem is ritkán. Vannak olyan kőzetek, amelyek nagyrészt megkövült növényekből állnak; az évezredek óta bányászott szén is ilyen képződmény. Az ősnövénytan, idegen szóval a paleobotanika hallatlanul izgalmas tudomány. A növények érzékenyen reagálnak az időjárás és az éghajlat változására (ezt mindenki tudja, akinek van kertje). A kövületek segítségével következtethetünk arra, hogy egy adott helyen, adott időben milyenek voltak az éghajlati viszonyok a Földön.

Kövesedés, kovásodás, szénülés és vénülés

Ahhoz, hogy egy törékeny sejtekből álló növény kövületként fennmaradjon, az szükséges, hogy a sejtek

szerves anyagát a természet lassan, sejtről-sejtre haladva szilárd és ellenálló ásványi anyagra cseréje ki. Ez a folyamat a kövesedés. A szerves anyag helyére kerülő ásvány leggyakrabban szilícium-dioxid, azaz kova. A növény bármely része elkovásodhat, de leggyakoribbak a kovásodott fatörzsek. A kova anyaga gyakran a vulkáni kőzetekből származik. Az alulról feltörő melegforrások, vagy a leszivárgó csapadékvíz kioldja a kőzetek kovaanyagát, majd lerakja azt a növények szöveteiben. Mivel a kova nagyon finomszemcsés ásvány, a növényi sejt legapróbb részletei is megőrződhetnek, akár százmillió éveken át. Ha a betemetett növényi részek a levegőtől elzárva elvesztik oxigén-, majd hidrogéntartalmukat, s a megmaradó szénatomok fokozatosan egymáshoz kapcsolódnak, szénületről beszélünk. Nagy tömegű növénymaradvány elszenesedésekor (pl. egy mocsár alján) vastag széntelepek keletkezhetnek. A növényekből először

Mamutfenyő-törzs megkövült darabja

tőzeg, majd barnaszén, végül fekete-szén képződik. Minél öregebb a szén, annál jobb a minősége.

Parányok és óriások

A legparányibb növénymaradványok a virágporszemcsék, a Kárpát-medence legnagyobb kövülete pedig egy több tíz méter hosszú, kovásodott fenyőtörzs volt, amelyet lelőhelye után ipolytarnóci ősfának neveztek el. Természetes hídként szolgált egy vízmosás felett, míg végül a „gyűjtők“ áldozata lett: a helyszínen ma már csak néhány méteres csonkja maradt... A hazai kőzetekben ritkák a földtörténeti ókor és középkor növénymaradványai; kivételt a Mecsek-hegység jura kőszéntelepei jelentenek. Az utolsó 30 millió év kőzeteiben, a finomszemcsés, agyagos, tengeri rétegekben viszont gyakoriak lehetnek a szebbnél szebb levélmaradványok. Ipolytarnóc környékén, ahol vulkáni hamu temette be a növényeket, kivételes szépségű levélkövületek gyűjthetők.

Ez a páfránylevél egyidős a dinoszauruszokkal

CSECSEMŐK AZ őserdőből

avagy:

Hogy nő fel egy árva kismajom?

A fiatal emberszabásúak (különösen a lányok) előszeretettel tartózkodnak a kölykös anyák közelében. Ily módon apránként elsajátítják a gyermeknevelés fortélyait. Ha erre nincs lehetőségük, később nem fogják tudni, mihez kezdjenek saját újszülöttjükkel. Ha tehát egy kismajom nem a természetes élőhelyén jön a világra, szükség lehet a nevelőszülőre...

Új tagja van a családnak

Lakásunk tehát újra kisgyermekes család otthonává alakult át. A gyerekek saját öcsikéjüként fogadták Tónit, de még a nagyszülők is unokájuknak tekintették. A kis jövővény pontosan úgy működött, mintha embercsecsemő lenne. Háromóránként tápszerral cumiztattuk, éjjel és nappal egyaránt. A tisztántartás persze eltért az orangoknál megszokottól, ott ugyanis a mama a csecsemőt nyalogatással teszi tisztába. Ez azért az emberi nevelőszülőtől mégsem várható el, így mi pelenkát használtunk. Kétnaponta fürdetük a kis orangot, és testét tiszta napraforgóolajjal kengettük.

Sábával, a Budapesti Állatkert orángutánjával nem az volt a baj, hogy nem nevelte a kölykét, hanem éppen az, hogy túlzásba vitte a gondoskodást. Első gyermeke az állandó, túlzott tisztogatás, nyalogatás következtében egyhetes korában elpusztult, s amikor egy év múltán ismét egészséges orángfiúcskát hozott világra, úgy döntöttünk, hogy inkább a mesterséges nevelést választjuk. Olyan nevelőszülőre volt szükség, akinek már van tapasztalata. A választás így esett rám, hiszen a saját gyerek nevelése mellett már majomdajkálásban is gyakorlatot szereztem: pótpapája voltam Paulának, a huszármajom-kölyöknek.

A szőrös kisbaba

Kiságyra és ruhácskákra is szükség volt: nem azért, hogy Tóni jobban hasonlítson az embergyerekekre, hanem mert a majomanyák állandóan a testükön tartják a gyermeküket, így biztosítva számára a meleget. Amikor már az időjárás is megengedte, hogy a szabadba vigyünk, senki sem vette észre, hogy nem embergyerekekkel sétálunk! Később, mikor már nagy volt, és az időjárás is kevesebb ruhát kívánt, persze már feltűnőbb volt a különb-

ség. Tóninak meg kellett tanulnia, hogy egy orángután számára nem a földön való két lábon járás a normális, hanem minden arra alkalmas dologra fel kell mászni. Fokozatosan meg kellett ismerkednie az ehető dolgokkal: nemcsak a banánnal, hanem minden más ehető növényvel is (pl.: füvek, levelek). Ennek leg-egyszerűbb módja az, ahogy az orángmama is teszi: meg kell mutatni, meg kell rágni, és szájból szájba adni. Hiába: nem könnyű a dolga annak, aki majomdajkaságra adja a fejét...

Hipszki Péter
(Tóni történetének folytatását
következő számunkban olvashatod)

Az „állatkerti árvák” sorát gazdagította Gyurci, a bóbitásgibbon-csemete is, aki nevét első pártfogója, dr. Andréka György állatorvos után kapta.

Mindenféle

MÓKUSOK

Láttál már mókust kis ketrecbe zárva? Én igen: a vörösbundás kis állatka egész nap, szinte megállás nélkül róttta köreit. Egyáltalán nem volt mókás! Látszott, hogy a mókus azok közé az állatok közé tartozik, amelyeket vétek rács mögé dugni

A mókus igazi „anti-hobbiállat”. Mozgékony, mint a higany, mindent megrág, és felettébb kényes a táplálékára. Emellett nagyot tud harapni; roppant kevés igazán szelíd, kézbe vehető erdei akrobatáról hallottam. Csak azok válnak kezessé valamelyest, melyeket csecsemőkoruktól, cumival neveltek fel. A nálunk élő mókus védett állat, ezért tartása tilos. Ha legyengült, vagy fészekből kiesett mókus kerül hozzád hívd fel a legközelebbi állatkeretet, ahol felnevelik, s ha megerősödött, szabadon engedik – hidd el, neki is, neked is jobb ez így!

Távol-keleti tarkaságok

Egyre több Ázsiából érkezett mókus kapható állatkereskedéseinkben az elmúlt néhány évben.

Hazánkba a legnagyobb számban az úgynevezett változékony mókus kerül. E fajnak számos, egymástól eltérő színezetű alfaja és változata ismert. Kisebbek, mint a hazai mókus, ám ez ne tévesszen meg: mozgásigényük épp akkora! Kis ketrecben vétek őket sanyargatni: legalább egy négyzetméter alapterületű, két méter magas férőhelyre van szükségük. Ezt persze faágakkal és búvóhelyekkel be kell rendezni, s mivel igazi dzsungellakók, jótékony hatású, ha a ketrecet szobanövények közé állítjuk. Hőigényes állatok, fűteni kell rájuk. Táplálásuk sem egyszerű: sokféle gyümölcsöt

esznek, emellett különféle magvakat és sok állati fehérjét, főleg afrikai tücsköt, lisztkukacot, főtt tojást, főtt húst, sajtot és némi száraz macskatápot.

„Rabruhás” rágcsálók

Ma már szinte minden állatkereskedésben megvásárolható vagy megrendelhető a burunduk vagy óvilági csíkos mókus. A legtöbb helyen aprócska kalitkában kínálják eladásra, ám ez az állatka is csak tágas férőhelyen érzi jól magát. Mivel a természetben jobbra a földön mozog, ketrece inkább nagy alapterületű legyen, mint magas. A legjobb, ha friss erdei földdel, avarral almozod, ez sokkal természetesebb, mint a gyakran használt faforgács. Párban nem tartható. A kölykök ideig-óráig jól elvannak egymással, ám a felnőttek marják, tépik egymást, ahol érik. A csíkos mókus kosztjának is sok összetevőből kell állnia: fontos számára a jó minőségű magkeverék, sokféle gyümölcs, zöltség, bogyó, termés, rügy. Kirándulásaidról hozz számára

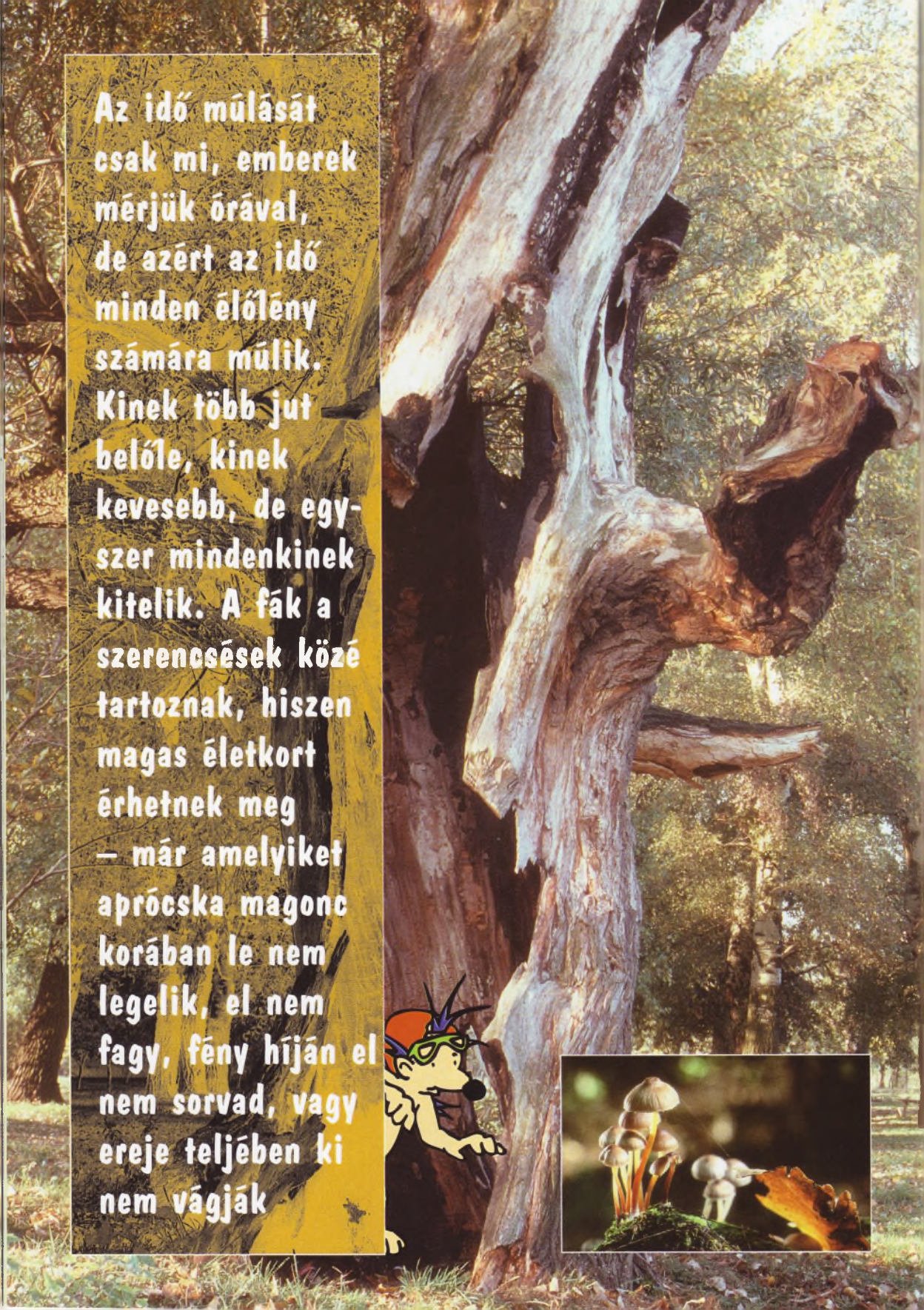
Tudod-e?

- hogy a világon 260 mókusfaj él?
- hogy rendszertanilag a prériku-tya, a mormota, sőt, a hazánkban élő ürge is a mókusfélék közé tartozik?
- hogy egyes mókusfajok siklórepüléssel „közlekednek”?
- hogy a legnagyobb mókusfaj, az óriás mókus akár másfél kilogrammos is lehet?

makkot, tobozt, bogyókat. Ne feledd az állati fehérjét sem: nyáron foghat sz neki sáskákat, tavasszal cserebogarat, de megteszi a tenyésztett afrikai tücsök és lisztkukac is. A legjobb azonban, ha semmilyen mókust nem kényszerítesz a lakásba. Ha csíkos ruhát visel is, valójában a burunduk sem való rács mögé. Inkább látogasd meg a hazai, vörösbundás mókusokat erdei otthonukban!

Az idő múlását csak mi, emberek mérjük órával, de azért az idő minden élőlény számára múlik. Kinek több jut belőle, kinek kevesebb, de egyszer mindenkinek kitelik. A fák a szerencséssek közé tartoznak, hiszen magas életkort érhetnek meg – már amelyiket aprócska magonc korában le nem legelik, el nem fagy, fény híján el nem sorvad, vagy ereje teljében ki nem vágják

FA ÓRA

A fa is mutatja az időt, de nem az órát, a percet vagy a másodpercet: akinek ennyi ideje van, megteheti, hogy törődik a röpke pillanatokkal. Ám láthatod rajta az idő múlását, ha hónapról hónapra meglátogatod: előbb kirügyezik, virágot hoz, lombot hajt, termést érlel, majd színe változását követheted figyelemmel, végül levetkezik, s kopár ágakkal téli álomra hajtja a fejét, hogy aztán újra elindulhasson a képzelt mutató az egyestől a tizenkettes felé.

A mérsékelt égövi fák törzsében az évszakok váltakozásának hatására évgyűrűk keletkeznek: a vékony, sötét karikák mindegyike egy-egy telet jelent, a köztük lévő világosabb sávok pedig a nyarakat. Az egészséges fa törzsének keresztmetszete olyan, mint egy hanglemez, csak éppen ezen teljesen körbefutnak, önmagukba záródnak a barázdák.

Más a helyzet persze akkor, ha a fa belseje elkorhad, felemésztik a gombák, kirágnak a rovarok lárvái. Jókorra odvak keletkeznek ilyenkor: a legnagyobbak nemcsak a madarak-

nak, rágcsálóknak, denevéreknek, de akár a medvének is szállást nyújthatnak. Az odvas fa az erdész számára értéktelen, ám az erdő számára valóságos kincs. Amíg a kéreg alatti vékony réteg képes ellátni a leveleket, a növényóriás a tömör fatest nélkül is életben marad, s éppoly hatékonyan ellenáll a viharoknak, mint a hengeres, cső alakú csont a törésnek. Az üreges törzsű, odvas fák ritkán dőlnek ki: ha idejük lejárt, állva hálnak meg.

Különös dolgoknak lehetnél tanúja, ha képes lennél visszajátszani a fátörzsben rejlő „hanglemezt”: némelyik vén fa ifjúkorában még átélhette azokat az eseményeket, amelyekről te csak a történelemkönyvben olvashattál. Ahhoz azonban, hogy ezt a csodálatos időmérő szerkezetet szemügyre vehesd, a fának meg kell hálnia. Ne kívánd hát meglesni titkát: hagyd, hogy őrizze évgyűrűibe zárva, végtelen türelemmel az időt, amelyet mérni képes ugyan, de megállítani még neki sem sikerül.

DÉLFÖLDI KRÓNIKA

3. rész

- melyből kiderül, hogy a legjobb dolgok azok, amelyek megoszthatóak, és hogy sok kicsi tényleg sokra megy

Mosóteknős - tarisznyájában a varázskeveréssel, háta mögött hagyva a fészeknyi megmentett madárfiókát - tovább folytatta útját. Merre is kell mennie? Északra. Mennyit is kell mennie? Három tündérórásckát. Miért is kell mennie? Hát persze: hogy megtalálja elveszett teknőjét. Zugtündér azt súgta neki, hogy ha valaki, hát Medve apó tud majd segíteni neki. Mindezt azért mondotta magának Mosóteknős, mert egyáltalán nem volt bizonyos abban, hogy valaha is jóra fordul elteknőtlenedett élete. De amikor valaki nagy bajban van, nem tehet mást, mint hogy a legvékonyabb szalmaszálon is megkapaszkodik, amit fel nyújtanak. És ennek a szalmaszálnak a végén Medve apó lógott.

Az út, amely Mosóteknősiünk előtt állt, hosszú volt és kanyargós. - Három tündéróráscka... - morgogott magában. - Mennyi lehet az? Egyáltalán miben méri az időt a tündérek, akiknek az ideje végtelen, hiszen mindig is voltak, és sosem halnak meg? Egyáltalán milyen alakú egy tündéróra? Harangvirág alakú? Esetleg csillagszerű? A tündérkarjukon fénylik, vagy csak odabenn, a fejükben ketyeg? És hogyan mutatja az időt, már ha egyáltalán van bármilyen mutatója?

Ej, Zugtündér, mi van még előttem? - nézett maga elé végig a tájon, mely beláthatatlan volt, mégis barátságos. Nem voltak benne nagy kapaszkodók, inkább csak lankás, girbegurba vonalak. Egész jó volt rajta menni. Aztán bevallotta magának, hogy végül is módfelett élvezte ezt a beláthatatlan menetelést. Nem bánta volna, ha valakivel szóba állhatott volna vándorlás közben. Nem bánta volna, ha bárki legalább meghallgatta volna a kétségeit. Nem bánta volna ha... És ha valamit nagyon akarunk, a tudatunk megteremti. Legalábbis a mesékben bizonyára. Nicsak, az út mentén egy szánalmasan összetákoltt, kidőlt-bedőlt falu házikó áll!

Vajon ki lakhat benne? Mosóteknős éhes volt már, a nap is alaposan megsütötte páncéltalan, pikkelyes testét. Mi lenne, ha bekopogna, és bekéredzkedne reggelig szállóvendégnek? Hátha akad ott valami harapnivaló is a számára - hiszen ő oly kevéssel beéri! A ház előtt - mert akarta, hogy legyen ott valaki, akit megszólíthat - egy öreg vadkan üldögélt, öles agyarakkal és apró, mosolygó szemekkel. Süttette a hasát a nappal, hunyorgott, és amikor Mosóteknős a közelébe ért, felé bökött a botjával, amire támaszkodott. - Fogadjunk, hogy hozzám jöttél! - Mondjuk inkább úgy, hogy nem akartalak elkerülni - igazította ki az öreg vadkant Mosóteknős, mert kicsit meghátrált ettől a bizalmasodástól. - De szó ami szó, nagyon örülnék, ha megszállhatnék

nálad éjszakára... segíték szívesen bármiben! Megszolgálom a szíveségedet!

- Nem bánom - röffent oda a vad-disznó, de aztán fölvisított, mint egy jókedvű kismalac. - Hát persze, hogy nem bánom! Öreg vagyok, csak üldögélek itt reggeltől estig, a fejem pedig tele van mesékkel, és nincs akinek mesélhetném őket. Tudod milyen unalmas itt egyedül? És bizony a segítség is elkél a ház körül! Nézd, ebben a dagonyában egészen kiszáradt már a sár! Fel kellene hasogatni a tűzfát is, begyújtani a tűzhelyet, hogy levest főzhessünk - időtlen idők óta nem ettem egy falatot sem!

A meséd kezdete óta ülök itt, várva arra, hogy erre vetődj, és találkoz-hassam veled! De jó, hogy ideálmódtál – dörzsölgette elégedetten tenyerét az öreg vadkan, bár Mosóteknős egy rövid ideig elgondolkozott rajta, hogy ha tényleg ilyen régóta nem evett az öreg, hogy is lehet mégis ilyen jó súlyban.

– Csak ez az egyedüllét, ez ne lenne! – bólogatott a vadkan, és Mosóteknős pontosan értette, hogy miről beszél. Mert hiszen valakivel szóba állni, a kétségeit megbeszélni, időnként jóízút veszekedni, az ételt megosztani – ez azért mindenképp kell. Mert most persze itt van ő. De...

– És mi lesz veled, ha elmegyek? Ki fog neked enni adni, ki fog fát hasogatni, tűzifából tüzet rakni, este házad rendbe tenni? Varázskavics, segíts nekem!

És ahogy ezt kimondta, lássatok csodát, a bokor alól három csíkos

hátú vadmalac mászott elő, és körberohangálták az öreg vadkan lábait. Így most már, hogy volt segítség, vizet hordtak a dagonyába, begyűjtötték a tűzifát, jó ebédet főztek, amit aztán cseréptányérokba a kertben az utolsó cseppig befaltak. Aztán a vadmalacok jólesően elnyújtóztak az öreg agyaras lábai előtt a pocsolyákban, és hallgatták Vadkan apó csillagporos meséit

a fiatalságáról, amikor még más idők jártak, makkok potyogtak eső helyett az égből, és a számtalan hőstetről, amit véghezvitt kalandos életében.

Mosóteknős másnap reggel elbúcsúzkodott. Rendet hagyott maga mögött, és ez boldogsággal töltötte el. Azt sem bánta, hogy a kavics a tarisznyájában megint egy kicsit kisebb lett. Bizony, jól tudjátok – éppen csak egy tündérlábujjnyival.

(folytatjuk)

SÜNI

A Göncöl Alapítvány és a Fővárosi Növény- és Állatkert gyermekmagazinja. **Kiadja:** Göncöl Alapítvány (2600 Vác, Ilona u. 3.) és a Süni Egyesület (2660 Balassagyarmat, Rákóczi u. 12.) Felelős kiadó: **Kiszel Vilmos**, Főszerkesztő: **Mirtse Zsuzsa**, Szerkesztő-grafikus: **Mirtse Áron**, Képszerkesztő: **Gór András**, Szerkesztő–munkatárs: **Kovács Zsolt**, Rajzolták: **Buzay István**, **Mirtse Áron**, Nyomdai előkészítés: **RECENT Kft.**, Nyomdai munkák: **CEP Rt.**, **Szerkesztőség címe:** 1054 Budapest, Vadász u. 29., Tel./fax: 302-5832, tel.: 269-1641. Levélcím: 1242 Budapest, Pf. 455, Internet: www.zpok.hu/termeszet, E-mail: suni@zpok.hu, A lap fő támogatói: **Holland Királyság Nagykövetsége, Környezetvédelmi Minisztérium, Miniszterelnöki Hivatal, Nemzeti Kulturális Alapprogram, Nemzeti Kulturális Örökség Minisztériuma, Oktatási Minisztérium** Terjesztik: **Nemzeti Hírlapkereskedelmi Egyesülés, regionális részvénytársaságok, Hírker Rt., HPI, állatkertek és iskolák. Előfizetető a hírlap-közbeszítőknél és a Hírlap-előfizetési és Elektronikus Posta Igazgatóságon (HELP) 1089 Bp., Orczy tér 1., valamint Budapesten a Magyar Posta Rt. Hírlapüzletági irodáin, vidéken a postahivatalokban. Előfizetési díj: 1 évre: 1350 Ft (225 Ft lapszámonként). ISSN: 1585-907x**

LÉGI ÚTRA KELÜNK

MEGJELENIK JÚNIUS 22-ÉN

KÖVETKEZŐ SZÁMUNKBAN:
AZ ÜVEGHEGY TETEJÉN

